

Január 2025

MISIA VYCHOVÁVANIA ZRELÝCH KRESŤANOV – KATECHUMENÁT

ÚČEL STRETNUTIA

- Uvedomiť si dôležitosť katechumenátu ako cesty ku kresťanskej zrelosti, ktorou sme prešli.
- Prijat' misiu viesť ku kresťanskej zrelosti.

ČÍTANIE PRE PRÍPRAVU NA STRETNUTIE

Pápežská rada pre novú evanjelizáciu, Direktórium o katechizácii

Stojí za zmienku, že u Svätej stolice z 23. marca 2020 môžeme nájsť množstvo komentárov, ktoré sú nám - Hnutiu Svetlo-Život, blízke.

Katechumenát ako zdroj inšpirácie pre katechézu

61. Požiadavka „nepokladať za samozrejmosť, že naši spolubesedníci poznajú celé pozadie toho, čo hovoríme, alebo že dokážu spojiť naše slová s podstatným jadrom evanjelia“ od nás vyžaduje nielen potvrdiť kerygmatickú povahu katechézy, ale aj uznať, že inšpiráciou pre ňu je katechumenát. Táto starodávna cirkevná prax, obnovená po Druhom vatikánskom koncile (porov. SC 64-66; CD 14; AG 14), je určená osobám, ktoré sa obrátili, ale ešte neboli pokrstené. Má teda jasný misijný zámer a javí sa ako organické, postupné uvádzanie do viery a kresťanského života. A práve pre svoj misijný charakter môže byť katechumenát inšpiráciou pre katechézu tých, ktorí už dostali dar krstnej milosti, no v skutočnosti ešte neokúsili jej bohatstvo. Môžeme tu hovoriť o katechumenálnej inšpirácii katechézy, pokrstnom katechumenáte či katechéze uvádzania do kresťanského života. Táto inšpirácia nezabúda, že pokrstení „už boli uvedení do Cirkvi a že sa krstom stali Božími deťmi. Ich obrátenie je založené na krste, ktorý už prijali a ktorého silu musia následne rozvíjať.“

62. Berúc do úvahy adresátov, možno rozlíšiť tri katechumenátne návrhy: - katechumenát v užšom zmysle pre nepokrstených - tak pre mládež, ako aj pre dospelých, ako aj pre školopovinné deti a mládež; - katechumenát v podobnom zmysle pre pokrstených, ktorí nedokončili cestu sviatostí uvádzania do kresťanstva; - katechéza inšpirovaná katechumenátom pre tých, ktorí prijali iniciačné sviatosti, ale ešte nie sú dostatočne evanjelizovaní alebo katechizovaní, ako aj pre tých, ktorí chcú opäť vstúpiť na cestu viery.

63. Obnovenie katechumenátu Druhým vatikánskym koncilom bolo dosiahnuté vydaním Obradu kresťanskej iniciácie dospelých. Katechumenát – „formácia kresťanského života“ (AG 14) je proces zahŕňajúci štyri etapy alebo obdobia, ktorý má viesť katechumena k plnému stretnutiu sa s Kristovým tajomstvom v živote spolčenstva, a preto sa považuje za osobitné miesto iniciácie, katechézy a mystagogiky. Obrady prechodu z jedného štádia do druhého poukazujú na postupný charakter formácie katechumena: - v prekatechumenáte prebieha prvá evanjelizácia v zmysle obrátenia a ohlasuje sa kerygma prvého ohlasovania; - obdobie riadneho katechumenátu je určené na komplexnú katechézu; začína sa prijímacím obradom, počas ktorého sa môže uskutočniť „odovzdávanie evanjelia“; - obdobie očisty a osvietenia, teda intenzívnejšej prípravy na iniciačné sviatosti; v tomto období, počnúc obradom vyvolenia, t. j. zapísaním mena, dochádza k „odovzdávaniu Symbolu viery“ a „odovzdávaniu modlitby Otčenáš“; - vysluhovaním sviatosti krstu počas veľkonočnej vigílie sa začína obdobie mystagogiky, vyznačujúce sa čoraz hlbším prežívaním tajomstva viery a účasti na živote spolčenstva.

64. Katechumenálna inšpirácia katechézy neznamená slepé napodobňovanie katechumenátu, ale osvojenie si jeho štýlu a formačnej dynamiky, v odpovedi na „potrebu mystagogickej obnovy, ktorá môže mať rôzne formy v súlade s tým, ako to rozlíšia všetky výchovné spolčenstvá“. Pre katechumenát je prirodzený misionársky tón, ktorý časom v katechéze zoslabol. Stojí za to pripomenúť piliere katechumenátu, ktoré treba dnes po potrebnom rozlišovaní brať do úvahy, doceniť a odvážne a tvorivo aktualizovať v snahe o skutočnú inkulturáciu. Tieto piliere sú: **a.** Paschálny charakter: v katechumenáte všetko smeruje k tajomstvu Kristovho umučenia, smrti a zmŕtvychvstania. Katechéza sprostredkúva podstatu viery existenciálne zrozumiteľným spôsobom, vedie každého k stretnutiu so Zmŕtvychvstalým a pomáha čítať a prežívať najintenzívnejšie chvíle vlastného života

ako veľkonočné etapy; **b.** iniciačná prirodzenosť: katechumenát je zasvätením do viery, vedie katechumenov k objavovaniu tajomstva Krista a Cirkvi. Katechéza predstavuje kresťanský život vo všetkých jeho dimenziách, podporuje každého na osobnej ceste v spoločenstve, aby odpovedal Bohu, ktorý ho hľadal; **c.** liturgický, obradný a symbolický charakter: katechumenát je preniknutý symbolmi, obradmi a úkonmi, ktoré hýbu zmyslami a citmi. „Používanie veľavravných symbolov“ a „ocenenie liturgických znakov“ v katechéze umožňuje reagovať na potreby moderného človeka, ktorý si zvyčajne cení len zážitky, ktoré sa dotýkajú jeho telesnosti a emocionality; **d.** komunitný charakter: katechumenát je proces odohrávajúci sa v špecifickom spoločenstve, ktoré prežíva Boží dar spoločenstva, a preto si uvedomuje svoju zodpovednosť za ohlasovanie viery. V katechézach inšpirovaných katechumenátom sa charizmy a služby (katechéti zodpovední za liturgiu a skutky milosrdenstva, za cirkevné skupiny, ako aj vysvätení služobníci...) navzájom dopĺňajú a ukazujú, že ľuďmi, ktoré obnovuje vieru, je celé spoločenstvo; **e.** nepretržité obrátenie a svedectvo: katechumenát ako celok má slúžiť ako cesta obrátenia a postupného očisťovania, obohatená o obrady súvisiace s osvojením si nového spôsobu života a myslenia. Katechéza, vedomá si toho, že obrátenie nie je nikdy úplne dokončené, ale trvá celý život, učí človeka vnímať sa ako hriešnika, ktorému bolo odpustené, a zároveň s využitím bohatého dedičstva Cirkvi vytyčuje vhodné cesty pokánia a formácie, prispieva k obráteniu srdca a mysle na nový životný štýl, viditeľný aj zvonku; **f.** postupnosť formačnej skúsenosti: katechumenát je dynamický proces, ktorý zahŕňa postupné a progresívne štádiá. Takáto evolúcia je súčasťou samotnej biografie človeka, ktorý sa časom vyvíja a dozrieva. Cirkev trpezlivo sprevádza svoje deti, rešpektuje skutočné tempo ich dozrievania a touto starostlivosťou vyjadruje svoje materstvo.

PRIEBEH STRETNUTIA:

1. Úvod

Modlitba – vzývanie Ducha Svätého. Nadviazanie na predchádzajúce stretnutie: Aký bol úmysel modlitby, ktorý som zveril spoločenstvu? Je potrebná ďalšia modlitba alebo sa vec skončila?

2. Zdieľanie Božím slovom: 1 Kor 3,1-3; Jk 2,14-22; Ef 2,8-10. Postupne si prečítajte všetky úryvky a potom každý účastník sa pozdieľa textom, ktorý ho oslovil.

3. Texty - úvod do zdieľania

▪ o. F. Blachnicki, Kresťanská zrelosť a nezrelosť, in: Sympatycy czy chrześcijanie, Kraków 2016.

Kresťanská zrelosť a nezrelosť Zrelý kresťan podľa Biblie je ten, ktorého viera spontánne prináša ovocie skutkov (pozri Jak 2,14-22). Skutky sú dôkazom toho, že viera je pravá. Naše ospravedlnenie začína vierou, ktorú Boh dáva človeku zdarma, bez jeho zásluh, avšak človek musí s touto vierou spolupracovať. Keď čítame listy svätého Pavla, vždy na konci nájdeme rôzne pokyny. Tieto fragmenty sa nazývajú parenetická časť listov. Svätý Pavol vymenúva skutky a postoje, ktoré by mali charakterizovať kresťana. Pre neho zrelý život vyrastá z viery (pozri napr. Ef 4-6). Svätý Pavol často v postoji kresťanov poukazuje na prítomnosť toho, čo nazýva putom dokonalosti, a to je podstatou kresťanskej zrelosti. Ide tu jednoducho o lásku, ktorá preniká všetkým, avšak treba dodať, že nie o akúkoľvek lásku, ale lásku v rozmere kríža. Čo to znamená? Ide o lásku, ktorá je ochotná odpúšťať, ktorá dokáže znášať iných, ktorá neopláca zlo zlým, ale dobro premáha zlo; lásku, ktorá akoby berie zlo sveta a tak, ako Kristus ho nesie na kríž, aby zaň zomrela, aby bolo ľuďom odpustené. Kristova láska, táto láska v rozmere kríža, nezištná, vytrvalá a odpúšťajúca, je podstatou kresťanskej dokonalosti. „Nové prikázanie vám dávam, aby ste sa milovali navzájom, ako som ja miloval vás“ (Jn 13,34). Takáto láska musí medzi nami zavládnuť, búrať bariéry a vytvárať jednotu, čiže spoločenstvo. Potom môžeme povedať, že sme Cirkev. Život v spoločenstve viery, ale aj v spoločenstve lásky je podstatou kresťanského života. Kresťana, ktorý žije v jednote s druhými, vďaka láske, ktorá je schopná odpúšťať, znášať a obetovať sa pre druhých, svätý Pavol nazýva „nové stvorenie“, „nový človek“, „človek podľa Ducha“, „... muž oblečený v Kristovi“, „Boží syn v Ježišovi Kristovi“. Takéto

výrazy sa u svätého Pavla opakujú znova a znova. Kto nie je schopný žiť lásku v rozmere kríža, kto nie je schopný znášať škodu v zhovievavom postoji, ale ide na súd a domáha sa svojich práv, kto spôsobuje nezhody v spoločenstve, je stále - ako hovorí svätý Pavol - „človek v tele“ alebo „dieťa v tele“. Svätý Pavol hovorí Korinťanom, že ak sú medzi nimi hádky, sú ešte nezrelí, sú nemlúvňatami v Kristovi (porov. 1 Kor 3, 1-3). Ak sa dnes pozrieme na priemerných kresťanov alebo katolíkov, vidíme, ako ďaleko sú od takejto kresťanskej zrelosti. Drvivá väčšina žije tak, ako žijú pohania: hádajú sa, vedú súdne spory, nenávidia a nič nedokážu odpustiť. Ľudia chodia do kostola, vykonávajú nejaké náboženské praktiky, ale ich životy sú antisvedectvom. Prečo je to tak? Pretože cesta, ktorá vedie ku kresťanskej zrelosti, teda katechumenát, bola zanedbaná. V priemerných farnostiach neexistuje katechumenátna inštitúcia, ktorej cieľom je vychovávať ľudí k dospelosti vo viere. Preto v Kristovi nie sú žiadni zrelí kresťania, iba nemlúvňatá. Ako človek dosiahne zrelosť vo viere? Ako je to prezentované v Biblii? Biblia dáva na túto otázku negatívnu a pozitívnu odpoveď. Sväté písmo v negatívnom zmysle tvrdí, že kresťanská zrelosť nie je dielom človeka. Nie je to jednoduchý výsledok úsilia a práce na sebe. Svätý Pavol hovorí, že túžba tela vedie k smrti, pretože nepodlieha Božiemu zákonu a ani toho nie je schopná (pozri Rim 8,6-7). Preto prirodzený človek, človek sám od seba, nie je schopný premeniť sa na človeka žijúceho podľa Ducha, teda podľa lásky v rozmere kríža. Ľudská prirodzenosť je kontaminovaná a každý prežíva tragédiu chcenia dodržiavať Boží zákon, no nie je schopný to urobiť. Svätý Pavol to opisuje jasne a dôrazne: *Nerobím to, čo chcem, ale robím to, čo nenávidím. (...) Badám teda taký zákon, že keď chcem robiť dobro, je mi blízko zlo* (pozri Rim 7,15 a nasl.). Toto je prvá vec, ktorú si musíme zapamätať. Chceme si tiež uvedomiť slabosť, obmedzenosť a neschopnosť našej prirodzenosti vlastným úsilím dosiahnuť stav zrelej viery. Stále sa stretávame s istým povzbudzovaním nás v úsilí v tomto smere: musíte sa rázne rozhodnúť, musíte to chcieť a potom to určite dosiahnete. Ale to nie je pravda. Sväté písmo, najmä Nový zákon, v pozitívnom zmysle hovorí, že život charakterizovaný láskou v rozmere kríža je dôsledkom udalosti, ktorá človeka vnútorne mení, robí z neho iného, nového človeka, vytvára v ňom novú realitu. čo mu umožňuje robiť veci, ktoré boli predtým nemožné. Táto udalosť, ktorá je v Biblii opísaná mnohými spôsobmi, sa nazýva napríklad „znovuzrodenie zhora“ alebo „znovuzrodenie Duchom Svätým“, alebo „znovustvorenie“, „vzkriesenie z mŕtvych v Ježišovi Kristovi“. Keď Pavol opisuje toto znovuzrodenie, stvorenie alebo vzkriesenie, hovorí, že človek už nie je ten istý, ale že v ňom žije Kristus skrze vieru, že v ňom prebýva Duch Svätý, ktorý v ňom akoby dosvedčuje, že je Božie dieťa. Biblia spája tieto premeny človeka s obmytím vodou, teda so svätým krstom. Vonkajšie obmytie vodou je znakom prekonania smrti a zničenia hriechu, ktorý predtým ovládal človeka a držal ho v otroctve od momentu krstu, a začína existovať nový človek, človek podľa Ducha, obrátený človek, teda zrelý kresťan. Pred krstom existoval človek podľa tela, bol podrobený skaze kvôli klamným túžbam. Avšak všetci tí kresťania, o ktorých sme práve hovorili, žijú podľa tela, nie podľa Ducha, sú veľmi ďaleko od kresťanskej zrelosti, sú pokrstení, ale v ich živote nie je žiadna zmena. Je dôležité si uvedomiť, že Cirkev nikdy neučila, že krst automaticky premieňa človeka. Nemáme tu dočinenia s nejakou magickým úkonom. Svätý Pavol dokonca jasne predpokladá, že napriek prijatiu krstu sa vo vnútri človeka nemusí nič stať. „*Lenže vy – hovorí svätý Pavol – nežijete telesne, ale duchovne, pravda, ak vo vás prebýva Boží Duch*“ (Rim 8, 9a). Všimnite si slovo „ak“ – toto je podmienka, ktorá nemusí byť splnená. Svätý Pavol pokračuje: „*Lebo kto nemá Kristovho Ducha, ten nie je jeho*“ (porov. Rim 8, 9b). Krst dáva určitú šancu, istú možnosť, ale bez ľudského úsilia tam môže zostať mŕtvy, bez toho, aby sa prejavili nejaké jeho vplyvy.

▪ F. Blachnicki, *Otázka formy katechumenátu*, v: *Sympatycy czy chrześcijanie*, Kraków 2016. (úryvok)

Cirkev musí mať vždy nejakú formu katechumenátu, teda spôsob vytvárania učeníkov, pretože to je Kristov príkaz. Nie je problém, či má byť katechumenát alebo nie. Cirkev musí neustále získavať nové generácie. Otázkou je len forma katechumenátu – ako na to? Aký katechumenát má Cirkev dnes? Máme v súčasnej Cirkvi účinný a dostatočný katechumenát? Tu je problém. Všeobecne platí, že v spoločnostiach, kde Cirkev existuje po stáročia, sa katechéza a náboženská výchova organizujú v

škole alebo mimo školy. Takto predpokladáme, že katechumenát existuje, pretože existuje školský alebo farský systém vyučovania náboženstva. Práve tento predpoklad je potrebné spochybniť. Ukazuje sa, že ide o ilúziu. Predpokladáme, že máme katechumenát, ale v skutočnosti ho nemáme. Náboženské vyučovanie alebo katechéza v akejkoľvek forme, hoci je sama o sebe dobrá, nie je to isté ako katechumenát. Čo je teda katechumenát a aké úlohy musí spĺňať, aby bol tým, čím má byť, t. j. procesom kresťanskej iniciácie, procesom, v ktorom sa človek stáva kresťanom a začleňuje sa do života cirkevného spoločenstva? Vo všeobecnosti je vymenovaných šesť funkcií katechumenátu, alebo inými slovami, šesť línií formácie človeka. Katechumenát musí viesť k životu Božím slovom. Toto je jeho prvá funkcia. To znamená, že nejde ani tak o vyučovanie biblických dejín a pasívne poznávanie Svätého písma, ako skôr o výchovu ľudí k každodennému prežívaniu Božieho slova. Toto je dôležitá, základná funkcia katechumenátu. Musíme človeka naučiť, čo dokáže Božie slovo ako slovo života, teda slovo, ktoré bude formovať jeho život, ktorému odovzdá svoj život, ktoré mu potom dá život. Toto veľmi často chýba v školskej katechéze, ktorá poskytuje len údaje a informácie o Svätom písme. To je dobré a užitočné, ale nie je to katechumenát. Po druhé, katechumenát musí uviesť človeka do života modlitby, teda do dialógu s Bohom, do osobného kontaktu s Bohom. Nestačí učiť text modlitby. Nestačí zapamätať si určité modlitby. Ide o výchovu k modlitbe, školu modlitby. Dnes sa v Cirkvi prebúdajú rôzne modlitbové hnutia, akoby v reakcii na toto zanedbávanie. Táto funkcia katechumenátu nebola riadne naplnená: zavádzanie modlitby do života v zmysle osobného, živého kontaktu s Bohom, modlitby osobnej, ako aj v cirkevnom spoločenstve. Tretia línia katechumenátu je úvod do sviatostného života, t. j. do prijímania svätých sviatostí. S tým súvisí istá pedagogika – ako uviesť niekoho do sviatostného života plným spôsobom, ktorý je v súlade so zákonitosťami života človeka, založený na viere a Božom Slove. Liturgia vlastne stále plní úlohu katechumenátu, najmä liturgia slova, ktorá sa po koncile tak rozvinula. Ak však chýba podpora v systéme malých skupín alebo rodinných spoločenstiev, nie je plne plodná a efektívna. Štvrtá línia katechumenátu je spojená s gréckym slovom metanoia, čo znamená premena. Kresťan musí byť človek, ktorý sa neustále mení, prechádza zo starého človeka na nového človeka, v ktorom zomiera starý človek, teda egoista, ktorý sa učí láske v postoji služby. Toto je neustály proces, toto je trvalá funkcia kresťanského života a katechumenát musí viesť k tomuto postojú neustáleho obrátenia. Piatou líniou katechumenátu je vedenie k postojú svedectva, k schopnosti svedčiť o Kristovi a o svojej viere. Toto je jeden zo základných prvkov kresťanského života. Už v období evanjelizácie sú ľudia vedení k tomu, aby mohli vydávať svedectvo. Existuje pravidlo, že iba ten, kto dokáže túto vieru odovzdať iným, môže udržať svoju vieru živú a prehĺbiť ju. V tomto procese sebadarovania človek upevňuje svoju vieru. Šiestou líniou formácie je uvedenie do diakonie, t. j. služba spoločenstvu. Kresťan vstupuje do spoločenstva aktívnou službou s využitím chariziem (darov), ktoré vlastní. Týmto spôsobom sa podieľa na procese budovania komunity. Proces iniciácie alebo implementácie do kresťanského života zahŕňa šesť formačných línií. Sú to: Božie slovo, modlitba, liturgia, premena (metanoia), svedectvo a služba. Až potom môžeme hovoriť o katechumenáte, keď budú všetky tieto funkcie skutočne realizované. Bez toho neexistuje proces stávania sa kresťanom, neexistuje realizácia kresťanského života v spoločenstve. Niektoré prvky katechumenátu sú, povedzme, v katechéze útržkovité. Vo všeobecnosti neexistuje prvok implementácie Božieho slova do každodenného života. Existuje určité učenie modlitby, ale niekedy je veľmi formalizované. Neexistuje proces metanoie, hoci sa hovorí o hriechoch a prikázaniach a ľudia sú vedení k spovedi. Prvok svedectva a diakonie je určite nedostatočne zdôraznený. Samozrejme, ak niekto vedie katechézu dobre a vie, o čo ide, jeho katechéza môže mať podobnú formu ako katechumenát. Jedna z biskupských synod bola venovaná katechéze. V dokumente vydanom po ňom sa dočítame, že katechéza je tým dokonalejšia, čím je bližšie ku katechumenátu. Tento školský katechumenát by mal byť podľa definície pomocným katechumenátom vo vzťahu k domácejmu a rodinnému katechumenátu. Náboženská výchova v školách predpokladá, že máme do činenia s deťmi, ktoré pochádzajú z katolíckych rodín, v ktorých prebieha správny proces iniciácie a uvádzania do kresťanského života a postojov. Problém je, že pomocou katechézy sa snažíme napraviť všetky nedostatky rodinného katechumenátu. Ani najlepšia katechéza, ak nie je podporovaná rodinným katechumenátom, nevychováva nových kresťanov. Rodinný katechumenát má byť základnou formou katechumenátu Cirkvi v tradične katolíckych krajinách. V misijných

krajinách je to iné. Existuje klasický katechumenát dospelých, ktorý býval v Cirkvi a dnes sa do istej miery obnovuje.

4. Spoločná úvaha, na základe prečítaných textov

- Aká bola moja cesta ku kresťanskej zrelosti? Ktoré jej prvky priniesli najlepšie výsledky a ktoré boli najslabšie? (napr. farnosť, rodina, komunita, katechéza, špeciálne podujatia...) Prečo to tak bolo?
- Ktoré línie katechumenátu sú mi najbližšie? S ktorými mám problém? (život podľa Božieho slova, život v modlitbe, sviatosti, metanoia, postoj svedectva a uvádzanie do diakonie).
- Ponúka naše spoločenstvo možnosť ísť po deuterokatechumenálnej ceste? Komu a ako ho ponúkame? Ako k nej môžeme inšpirovať v spoločenstve (solídna základná formácia), vo farnosti (napr. pomoc pri príprave kandidátov na sviatosti...), v rodinách (domáci katechumenát)...

5. Odporúčaná modlitba V súvislosti s katechumenátnou cestou vás pozývame, aby ste si obnovili svoje krstné sľuby; môžete mať zapálené sviečky (najmä ak je možné robiť obrad pri krstiteľnici). Začneme rozdaním textov a chvíľou individuálnej modlitby.

Pieseň:

K. Pýtam sa vás: Zriekate sa hriechu, aby ste mohli žiť v slobode Božích detí?

W. Zriekam sa.

K. Zriekaš sa všetkého, čo vedie k zlu, aby ťa nestihol hriech?

W. Zriekam sa.

K. Zriekaš sa Satana, ktorý je hlavnou príčinou hriechu?

W. Zriekam sa.

K. Veríš v Boha, Otca všemohúceho, Stvoriteľa neba a zeme?

W. Verím.

K. Veríš v Ježiša Krista, Jeho jediného Syna, nášho Pána, narodeného z Panny Márie, ktorý trpel a bol pochovaný, vstal z mŕtvych a sedí po pravici Otca?

W. Verím.

K. Veríš v Ducha Svätého, svätú všeobecnú Cirkev, spoločenstvo svätých, odpustenie hriechov, vzkriesenie tela a večný život?

W. Verím.

K. Všemohúci Boh, Otec nášho Pána Ježiša Krista, ktorý nám dal nový život skrze vodu a Ducha Svätého a ktorý nám dal odpustenie hriechov, nech nás ochraňuje svojou milosťou v našom Pánovi Ježišovi Kristovi pre večný život.

W. Amen.

Pieseň:

6. Predsavzatie

Vrátim sa ku kľúčovým momentom dozrievania viery (ak mám napr. zápisník z rekolekcií alebo iné poznámky - môžem ich použiť). Budem ďakovať za ovocie, ktoré trvá dodnes. Pokúsim sa nájsť príležitosť podeliť sa s niekým o svoje svedectvo.